

MAAILMAN MERIHISTORIOITSIJAT KOHTASIVAT 6TH IMEHA INTERNATIONAL CONGRESS OF MARITIME HISTORY BELGIAN GENTISSÄ 2.–6.7.2012

Pirita Frigren

Mikäli Gentin vanhan dominikaaniluostarin Het Pandin kokoushuoneiksi muutettujen kammioiden, käytävien, kirjastojen ja valkoiseksi kalkitun sisäpihan seinillä on korvat, ne kuulivat alkuheinäkuisen viikon ajan keskustelunpätkiä, esitelmiä ja luentoja seitsemältä mereltä ja niiden rannoilta yli kolmensadan merihistoriasta kiinnostuneen kohdatessa. Merihistorian suuren skaalan aihepiirijakoja ovat perinteisesti olleet kansalliset sotalaivastot ja kauppamerenkulku, kalastuselinkeinot ja merenkulkyhteisöt, satamahistoria sekä luonnollisesti merenkulun tekninen historia purjelaivoista ja höyrylaivoista moderneihin konttialuksiin ja risteilijöihin sekä satamatoimintojen kehitykseen.

Konferenssin 71 paneelissa viuhka levittäytyi riikinkukon pyrstöksi: kalastuksen ja valaanpyynnin suhde valtameren ekosysteemien kestävytyyn historiassa, uskonnon ja ylliluonnollisen merkitys Kaakkois-Aasian merenkulkuperinteessä, merikaupan sosiaaliset verkostot, merityövoiman ammatti-identiteetti, imperialismi, laivanrakennus ja navigointi, satamien perustaminen ja tuottavuus, brittiläinen laivastoaiheinen propagandaelokuva sotavuosina, merilainsäädäntö, merirosvous, hylyt, siirtolaisuus ja matkustajaliikenne, pohjoismaisen merenkulun 1900-luvun menestystarina ja matkakirjallisuus olivat esimerkkejä konferenssiohjelmaan alleviivauksia aiheuttaneista teemoista. Suomalaisosallistujia oli kymmenkunta.

Konferenssipaikan sijainti Gentin historiallisen keskustan, ihmiskäsien muokkaamien uomien mukaan kaupunkia kiertelevän Leie-joen ja keskiaikaisen sataman tuntumassa oli järjestelyjen kannalta mitä otollisin. Joki, jolta nyt kantautuivat konferenssivieraiden korviin turistiveneiden oppaiden kovääniset selostukset, nieli luostarin kirjaston kalvinistien uskonpuhdistusoperaatiosta 1556. Ranskan vallankumouksen jälkeen luostari suljettiin kokonaan, ja toiseen maailmansotaan asti se toimi lähinnä kauppioiden käyttötarkoituksissa, esimerkiksi viinivarastona. Huonoon kuntoon joutuneen kulttuuriperintökohteen pelasti päätyminen Gentin yliopiston hallintaan, ja restauroitu luostari avasi ovensa yliopiston kulttuuri-keskuksena 1991.

Esitelmänpitäjän ei tarvinnut pelätä, että hänen jännityksestä hikiset paperiarkkinsa viskattaisiin kalvinistiseen tyyliin virran vietäväksi. Nyt kuudetta kertaa järjestetyn Merihistorian kansainvälisen konferenssin osallistujajoukossa oli inhimillisen toiminnan ja meren suhteesta kiinnostuneita muiden muassa talous-, ympäristö-, sosiaali-, kulttuuri-, sota- ja tekniikan historian oppialoilta ja muista tieteistä kuten meriarkeologiasta joten omille ajatuksille oli helppoa mahdollista löytää vastakaikua.

Konferenssin järjesti yli 20 vuotta toiminut International Maritime Economic History Association (IMEHA). Sen mittaisen taipaleen kuljettuaan millä tahansa järjestöllä on edessään keskustelu sukupolvenvaihdoksesta ja alan uusista suunnista. IMEHA:n alkujuuret ovat 1986 järjestetyssä maailman taloushistorian konferenssissa, jonne ansioituneet taloushistorioitsijat Peter Davies, nykyisin Liverpoolin yliopiston emeritusprofessori, joka kunnioitti konferenssia nytkin läsnäolollaan, sekä edesmennyt professori Keiichiro Nakagawa, saivat läpi pienen merihistoriallisen session. Näistä innostuneista muodostettu Maritime Economic History Group selvitti, että suo-

lanmakuinen historia kiinnosti satoja henkilöitä kymmenistä eri kansallisuuksista. Tuolloisista aktiiveista Lewis R. ”Skip” Fischer (Memorial University of Newfoundland) ja edesmennyt Helge Nordvik (Norwegian School of Economics and Business Administration, Bergen) nimettiin toimittamaan merihistoriallista julkaisua. IMEHAN tieteelliset julkaisut ovat kaksi kertaa vuodessa ilmestyvä *International Journal of Maritime History* (IJMH) sekä kolmasti vuosittain ilmestyvä tutkimusjulkaisusarja *Research in Maritime History* (RIMH). Nyt Fischer ja toimituksesta vastannut Maggie Hennessey palkittiin yli kahdenkymmenen vuoden työstä.

Merihistoria tuntuu olevan niitä tutkimusalueita, joilla akateeminen ja museoissa tehtävä tutkimustyö ei jää toisiltaan

pimentoon. Niin kansallisten laivastojen historiaan kuin merihistoriaan laajemmin keskittyneet merimuseot olivat ilahduttavan runsaslukuisesti edustettuina. Suuren maailman satamakaupunkiin Antwerpeniin tehdyn ekskursion yhteydessä järjestetyssä pyöreän pöydän keskustelussa tuotiin esiin, että merihistorialla on aina ollut onnea nauttia myös suuren yleisön suosiota. Kuten professori Joshua M. Smith U.S. Merchant Marine Academysta toisen konferenssipäivän luennollaan osallistujakyselyn pohjalta toi ilmi, tiensä Itä-Flanderiin olivat löytäneet myös monet sellaiset, jotka eivät miellä itseään ensisijaisesti merihistorioitsijoiksi. Kuitenkin heille meret historian tapahtumapaikkana, merelliset elinkeinot ja niissä toimineet ihmiset ovat keino tehdä paikallista, alueellista, kansallista tai globaalia his-

Näkymä Leie-joelle Gentin historiallisessa keskustassa. Kuva: Piritä Frigren.

toriaa ymmärrettäväksi. Ilmiötä on merihistorian tulevaisuuden kannalta vaikea nähdä muussa kuin hyvässä valossa; sen sijaan että merihistoria olisi oma segmentoitunut osaluueensa, jonka sisällä tutkijat kirjoittaisivat vain toinen toisilleen, laivojen kuljettamat ihmiset ja eläimet, rahti, kasvit, painolastit, ideat, taudit, maut, laulut ja tarinat ymmärretään osana laajempaa kokonaisuutta.

Tässä hengessä Helsingin yliopiston emeritusprofessori Yrjö Kaukiainen käsittelee konferenssin päättäneessä luennossaan viime vuosikymmenien rahdinkuljetuksen maailmanlaajuisia trendejä. Kaukiainen vastasi esimerkiksi ekonomistien merihistorioitsijoihin kohdistamaan kritiikkiin merenkulun ylikorostamisesta kaupan volyymin kasvussa erittelemällä raaka-aineiden, tuotannon, energian, logistiikan, kansallisen tariffipolitiikan, varastoinnin ja sataman toimintojen osuutta kokonaisuudessa. Olenaista on myös, mitataanko kasvua tonneissa vai kuutioissa.

Pyöreän pöydän keskustelussa oli kuitenkin paikallaan pohtia, kenen näkökulmasta merihistoriaa on esitetty. Tässä yhteydessä todettiin, että maailmantalouden – kuten merenkulkualankin – painopisteen siirtyminen Aasiaan ei vielä näy osanottajien edustamissa kansallisuuksissa suuressa määrin, tutkimusaiheissa kenties hieman huomattavammin. Uusi tilannekatsaus anglosaksisen ja muun tiedemaailman voima-suhteista koittaa seuraavan kerran vuonna 2016 Australian Fremantlessa.

Kirjoittaja on Suomen historian tohtorikoulutettava Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksella.

TEKNOLOGIAN HISTORIAA KATALONIAN MALLIIN ICOHTEC 10.–14.07.2012 BARCELONASSA

Outi Ampuja

Tämän vuoden teknologian historiaa käsittelevä ICOHTEC-konferenssi järjestettiin Barcelonassa Katalonian itsehallintoalueella Espanjassa. Maassa painitaan talousvaikeuksissa, ja poliittinen kädenvääntö näkyi katukuvassa monin tavoin. Yliopiston rakennuksiin ja yksityistaloihin oli ripustettu poliittisia kannanottoja, joissa kritisoitiin suunniteltuja säätötoimenpiteitä. Suunnitellut leikkaukset ovat tuntuja ja tulevat mitä todennäköisimmin kohdistumaan myös yliopistoihin ja museoihin.

Konferenssiväen mielenkiinto kohdistui kuitenkin lähinnä menneisyyteen. Esitetyt papereita oli noin 170 ja sessioita 40. Osallistujia oli enemmän kuin viime vuosina keskimäärin, sillä tänä vuonna konferenssissa oli noin 210 osanottajaa. Viime vuosina ICOHTECin osanottajamäärät ovat olleet 125–130 henkilön luokkaa. Konferenssi alkoi perinteiseen tapaan poster-sessiolla. Ennen seminaarin varsinaista alkua osallistujilla oli mahdollisuus tutustua Colònia Güellin pieneen, vuonna 1890 perustettuun teollisuuskylään. Tekstiilitehtaan ympärille rakennettu urbaani yhteisö käsitti työtekijöiden asunnot, koulun ja kirkon ja muita yhteisiä tiloja. Rakennuskanta edustaa kiinnostavaa modernia arkkitehtuuria ja niistä tunnetuin on Antoni Gaudin suunnittelema kirkko. Akateemiseen matkailijaan Gaudin kirkko teki suuren vaikutuksen. Erityisen suurta viehtymystä allekirjoittaneessa herätti luonnon muotojen imitointi, josta esimerkkinä palmua muistuttavat pylvää ja